

Blodbadet i Stockholm 1520

Historien fortalt omkring en installation af
Børge C. Meibom

I november 1520 blev mere end 80 svenske adelsmænd og deres tjenere dømt som bandsmænd og kættere og dræbt på torvet i Stockholm af kong Christian II (1513-23). Begivenheden blev et vendepunkt i historien både om kongen, der var født på Nyborg Slot i 1481, og i forholdet mellem Danmark og Sverige. Den blev symbolet på den tyranniske konges overgreb, der førte frem til Christian IIs afsættelse i 1523, og ikke mindst markerede det enden på Kalmarunionen, der siden slutningen af 1300-tallet havde bestået af rigerne Danmark, Sverige/Finland og Norge med de atlantiske besiddelser.

Lige siden Christian IIs tid har der hersket to modstridende opfattelser af kongen – den visionære reformkonge eller den grusomme tyrann. Udstillingen præsenterer de to sider af kongens historie med udgangspunkt i de dramatiske begivenheder, der fandt sted i Stockholm for næsten 500 år siden.

Rum 1: Kongens Værelse

I dette rum har Christian II leget som barn og boet som voksen, når han opholdt sig på Nyborg Slot. Portrætterne på væggen gengiver alle Christian II, der var den første konge, der for alvor gjorde brug af portrættet i den officielle propaganda. Det betyder ikke, at vi præcist ved, hvordan kongen så ud. Mange af tidens kunstnere arbejdede ud fra idealer og typer og billedet skulle ofte fortælle en historie eller bruges i en specifik propagandasammenhæng. Den virkelige konge gemmer sig et sted mellem ideal og virkelighed – som vel i ethvert billede. Kan vi se ham? Findes han? Og hvilket portræt mon Christian II selv syntes bedst om? Søjlen fremhæver samtidens to billeder af kongen som ”den gode” eller ”tyrannen”.

Rum 2: Margrethe Is riddersal

Denne riddersal har dannet rammen om tronarvingernes og kongernes hof fra ca. 1400 og indtil midten af 1500-tallet. Installationen er

skabt i samarbejde mellem kunstneren Børge C. Meibom og Østfyns Museer og kombinerer på en unik måde kunst og kulturhistorie så til at formidle en historisk begivenhed.

*

Processen: Først træder man ind på Stockholm Slot 7. november 1520, hvor retten er sat over de svenske stormænd. Kongen sidder sammen med sine jurister og loyale støtter, den svenske ærkebiskop Gustav Trolle, Jens Andersen Beldenak, Didrik Slaghek og andre. Til venstre ses det svenske rigsråd, der støttede op om Christian II og til højre de dømte – kætterne.

Hovedsagen mod de anklagede var, at de med deres kamp mod kongen og afbrænding af ærkebiskoppens borg i 1517 var blevet sat i ”året og dag” var de ifølge både svensk ret og international kirkeret at betragte som åbenbare bandsfolk og kættere. De stod derfor til henrettelse uden videre sag; biskopperne havde mistet deres immunitet (også ifølge romersk ret) og kunne derfor ligeledes henrettes. Det skete på torvet i Stockholm to dage senere.

*

Blodbadet: Ifølge den tyske skarpretter, Jürgen Homuth, blev der henrettet 82 personer over to dage. Tallet går igen i andre kilder og er formentligt temmelig præcist. En kold regn faldt over pladsen, der lignede et slagtehus. Ligene blev efter nogle dage samlet sammen og brændt på markerne uden for Stockholm. Skulpturerne illustrerer de dømte, de mærkede. De sorte rustninger magten, der gennemtvinger retten. Sort og hvid betyder således ikke nødvendigvis god og ond, og er ikke en stillingstagen til, at den ene eller den anden side havde ret. Farverne symboliserer de to sider af en given sag. Hvem er terrorist og hvem er frihedskæmper? Hvem kæmper for det gode og hvem kæmper for ondskabens imperium? Magtanvendelsen kan altid legitimeres. Farven skifter afhængigt af perspektivet.

*

Blodbadet er blevet betragtet som en enestående sag; en grusomhed uden fortilfælde. Målt i forhold de forbrydelser, henrettelser og tab af menneskeliv, som fandt sted under krigene mellem Danmark og Sverige – eller andre steder for den sags skyld – i al almindelighed i samtiden, var der egentlig ikke tale om noget specielt opsigtsvækkende. Måske lige bortset fra det

forhold, at det for en gangs skyld var eliten, der blev hugget ned. Til gengæld blev det fra Svensk side symbolet på bruddet med Christian II i første omgang og Danmark i anden omgang. I svensk optik var der tale om vild lovløshed. Den svenske version af begivenhederne blev allerede i 1524 gengivet i et stort træsnit, som siden er gået tabt, men kendes i kopi i kobberstik fra slutningen 1670'erne. Dette kobberstik gengives på væggene omkring ”Torvet” – og i det næste rum. I et stort og 8 små billeder fortælles den svenske version, som her følger med kobberstikkets illustrationstekst i kursiv:

Rum 3: Blodbadet fra svensk side

Efter den højtidelige kroning indbydes biskper og rigets ledende mænd til et kongeligt gæstebud. Det fejres i tre dage med enestående pragt. Blodbadet i Stockholm fulgtes op af yderligere arrestationer og henrettelser rundt omkring i det svenske rige. Modstanden mod kongen voksede og man valgte Gustav Eriksson – senere kendt ved slægtsnavnet Vasa – som konge af Sverige. Han havde markant brug for at hævde sin ret til den svenske trone, ikke mindst for at legitimere overtagelsen af magten fra den lovligt valgte konge. Man kunne kun gøre oprør imod den regerende verdslige fyrste, hvis han enten var blevet rablende gal eller havde misbrugt sin magt og var blevet tyrann. Især det sidste var en vigtig del af Gustav Vasas officielle propaganda vendt mod Christian II. Her følger altså Gustav Vasas version af begivenhederne. Det er ikke nødvendigvis løgn. Det er blot en anden og vel tilrettelagt del af sandheden. Det er blodbadet i tidens spin.

Efter kongens festlige selskab bliver hver og en af de indbudte grebet med voldelig hånd og kastet i fængsel. Næste tekst hører til detaljen i riddersalen: Den næste dag føres de bundne ud og får alle hovedet hugget af for mængden. Kroppene bliver liggende der i tre dage uden at blive begravet. Her udelades enhver omtale af selve processen, der som bekendt havde været helt i overensstemmelse med – i hvert fald en udlægning af – svensk ret. Lovløsheden afslører tyrannen.

Og den for længst afdøde og begravede rigsforstanders legeme graves op sammen med et lille barn og brændes. Efter tre dage føres legemerne på kongens befaling ud til engene, efter at hovederne er lagt sammen i kar. Rigsforstanderen Sten Sture, der var død af sine sår i kampen mod Christian II, var ifølge den

afsagte dom at betragte som kætter. Som sådan måtte han ikke begraves i indviet jord, men skulle brændes. Juridisk set var der derfor ikke noget formelt i vejen for at grave liget op. Spædbarnet var en søn af Sten. Selvom det hverken var særligt unormalt eller i modstrid med gældende ret, skal det her kaste et grusomt skær over kongen.

Efter at kroppene var kastet ud på engene, blev de alle brændt ved ild efter kongens befaling. Kættene kunne som omtalt ikke blive begravet i indviet jord og skulle derfor brændes. Det skete på Södermalm uden for Stockholm.

Senere befalede kongen, at syv levende, klostergivne munke skulle druknes i vand. Og de som svømmer for livet, stodes tilbage med vold. Efter begivenhederne i Stockholm begav Christian II sig ud på den traditionelle kroningsrejse – den såkaldte Eriksgata – rundt i riget for at lade sig hylde. Her fandt flere henrettelser sted. En af de mere markante var mordet på abbeden og 5 munke i Nydala kloster. Baggrunden er ikke helt klar. Men de nægtede formentligt at betale skat til hæren. Det takserede loven som forræderi. Det kan simpelthen også have drejet sig om nogle udisciplinerede soldaters overgreb.

Derpå får to adelige af Ribbingernes slægt, den ene ni, den anden seks år gammel, hovedet hugget af efter kongens befaling. Drab på uskyldige børn har til enhver tid kunnet ophidse sindene. Formentligt drejer det sig nok om to ’dreng’, dvs. unge mænd i lære som krigere. Historien har uden tvivl cirkuleret som et faktum i samtiden, men disse barnemord har næppe nogensinde fundet sted.

Rigets indbyggere gør oprør, udfordrede af så mange grusomheder. Oprørerne med deres konge fordriver kongen og hans folk. I svensk historieskrivning har Gustav Vasa haft rollen som landsfaderen, der løsrev riget fra dansk dominans. På mange måder kunne han dog beskrives som en tyrann i alle tre kategorier, da han i modsætning til Christian II var kommet til magten ved at gøre oprør mod den lovformeligt valgte fyrste.

*

Historien bruges til stadighed til at retfærdiggøre meninger og handlinger, forme identiteter og fællesskaber. Hvem er de gode, og hvem er tyrann? Hvem har patent på at udlægge sandheden? Hvem har retten til historien?